

3. Облік та звітність за МСФЗ: для кого, навіщо і чому? [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.dtk.com.ua/show/cid02519.html>.

4. Кіндрацька Л. М. Зміст програми реформування бухгалтерського обліку в банківських установах України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/65/7/>.

5. Реформа обліку і звітності в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://books.br.com.ua/41676>.

6. 10-річчя впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в банках України: досвід, результати, перспективи

[Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ufpaa.org.ua/news/archive/2007/?pid=518>.

7. Ричаківська В. Перехід банківської системи України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: практика, проблеми, перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/064.htm.

8. Лукасевич Б. В. Опыт внедрения международных стандартов бухгалтерского учета и отчетности в банковской системе Украины [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://gaap.ru/articles/51313/>.

Y. Petrushevskyy, V. Oleynyk

REFORM OF ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING IN BANKING SYSTEM OF UKRAINE

The article reviews and analyzes the process and results of International Financial Reporting Standards in the banking system of Ukraine and highlighted possible areas for further improvement of the reformed system of accounting and financial reporting for banks.

Key words: accounting, financial reporting, international financial reporting standards, the banking system.

© Ю.Петрушевський, В. Олейник
Надійшла до редакції 19.04.2011

УДК 334.78:622

КОРПОРАТИВНІ СТРУКТУРИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ІРИНА САПИЦЬКА,

кандидат технічних наук, доцент Донецького національного університету

У статті охарактеризовано стан вугільних шахт державної й недержавної форми власності. Представлено результати ретроспективного аналізу організаційних структур у вугільній промисловості. Виконано огляд досвіду роботи великих корпорацій, що містять вугільні підприємства. Показано, що одним із перспективних варіантів є використання корпоративних структур для функціонування й розвитку шахт Донецької області.

Ключові слова: корпоративні структури, шахти, показники, вертикальна інтеграція, диверсифікація.

Постановка проблеми. Функціонування паливно-енергетичного комплексу України є одним із важливих факторів забезпечення життєздатності економіки та промисловості держави. Його розвиток значною мірою визначається станом вугільної промисловості. Основна проблема вдосконалення механізму розвитку полягає у створенні організаційних структур й економічних умов, які б сприяли відродженню й стимулюванню діяльності вугільних підприємств.

Ретроспективний аналіз структур управління у вугільній промисловості показав, що в період з 1935 до 1970 року було проведено більше 35 реорганізацій. Найстабільнішою вважалася оргструктура, яка включає "шахти - трести - комбінати - Міністерство вугільної промисловості (МВП) України". Згідно з основним положенням менеджменту, одним із критеріїв раціональної структури є якнайменша кількість сту-

пенів в ієрархії управління. Очевидно, керуючись цим, починаючи з 70-х років ХХ ст., більше 20 років існувала така організаційна структура "шахти - виробничі об'єднання - МВП України", яка добре себе зарекомендувала.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що теоретичними проблемами формування ринкових гнучких організаційних структур займалися українські та зарубіжні вчені О. І. Амоша, В. Г. Гриньов [2], І. М. Герчикова [5], Л. Д. Гітельман [6], Д. Аакер [1], А. Томпсон, А. Стрікленд [7] та ін. Проте стосовно вугільної промисловості типи оптимальних структур ще не визначено, а тому дослідження цієї проблеми є актуальним. Для вугільних шахт Донеччини завдання з упровадження нових структур та технічного переоснащення виробництва вирішували В. Іллюшенко, Ю. Звягільський, М. Сургай, З. Пастернак та багато ін.

№ 4 (111) травень-червень 2011 р.

Метою статті є обґрунтування доцільності використання корпоративних структур як основи розвитку вугільних підприємств.

Об'єкт дослідження - підприємства Донецької області з видобутку вугілля.

Виклад основного матеріалу. У виробничому секторі Донецької області працюють 94 вугледобувні підприємства. Безпосередньо галузевому міністерству підпорядковані 47 шахт і шахтоуправлінь, які входять до складу 10 державних підприємств (ДП) із видобутку вугілля, а також 14 шахт і шахтоуправлінь є самостійними. Обсяги видобутку вугілля наведені на рис. 1.

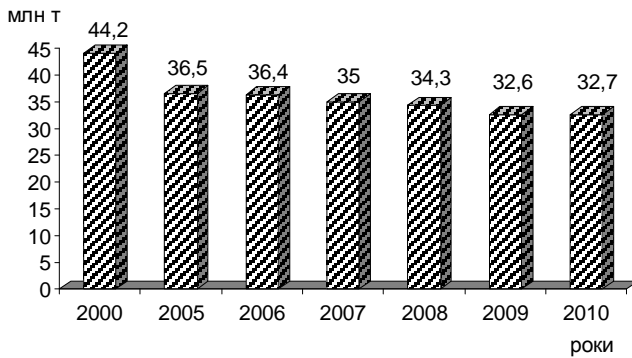

Рис. 1. Динаміка видобутку вугілля вугледобувними підприємствами Донецької області.

У 2010 р. в експлуатацію введено 65 очисних вибоїв, що на 15 більше, ніж у 2009 р. Загальні обсяги видобутку зросли на 0,2 % за рахунок нарощування видобутку енергетичного вугілля на 4,6 %, але коксівного вугілля видобуто на 3,8 % менше, ніж у 2009 році. Економіка підприємств галузі залишається незбалансованою, витрати на виробництво вугільної продукції не покриваються надходженням коштів від її реалізації. Собівартість 1 тонни продукції по вугільновидобувних підприємствах Донецької області, підпорядкованих МВГП України, склала 990,61 грн при ціні реалізації 568,00 грн (різниця - 422,61 грн). Збитки отримали 63,2 % підприємств на суму 2,7 млрд грн.

За минулий рік на підприємства вугільної промисловості з державного бюджету надійшло 4,7 млрд грн (на 1,0 млрд грн більше, ніж за 2009 рік), у тому числі держпідтримка: на часткове покриття витрат на собівартість продукції - 3,5 млрд грн (на 0,5 млрд грн більше), на будівництво об'єктів - 142,8 млн грн (на 26,9 млн грн менше). На фінансування інвестиційних проектів з технічного переоснащення шахт кошти не надходили (у 2009 році - 54,6 млн грн).

Обласний обсяг видобутку рядового вугілля за січень-березень 2011 р. склав 9 млн т, що більше аналогічного періоду минулого року на 12,8 %. Загальний обсяг готового вугілля за січень-березень 2011 р. склав 6,9 млн т, що порівняно із січнем - березнем 2010 р. більше на 12,7 %.

У 2010 році на території Донецької області видобуток вугілля здійснювали 33 підприємства недержавної форми власності, із яких 8 - великі (ОП "Шахта ім. О. Ф. Засядька", ПАТ "Шахтоуправління "Покровське", ВАТ "Шахта "Комсомолец Донбасу", ЗАТ ОП "Шахта "Жданівська", ОДО "Шахта "Білозерська", ОДО "Шахтоуправління ім. В. І. Чапаєва", ОДО ОП "Шахта "Новодержинська", ТОВ "Краснолиманське").

За 3 місяці поточного року вугледобувними підприємствами області видобуто 8,8 млн тонн вугілля, що на 1015,5 тис. т більше відповідного періоду 2010 року. Державними підприємствами видобуто 3,96 млн т, що на 413,2 тис. т більше, ніж минулого року.

При цьому обсяг видобутку коксівного вугілля склав 4,5 млн т, що на 280,9 тис. т більше, ніж за 3 місяці 2010 року. Державними підприємствами видобуто 1,88 млн т, що на 48,1 тис. т менше, ніж минулого року.

Енергетичного вугілля видобуто 4,3 млн т, що на 734,6 тис. т більше, ніж за відповідний період 2010 року. Державними підприємствами видобуто 2,08 млн т, що на 461,3 тис. т більше, ніж минулого року (рис. 2).

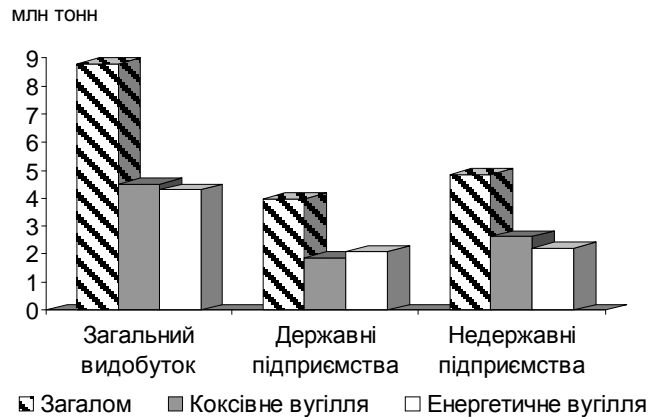

Рис. 2. Видобуток різних марок вугілля в Донецькій області за I квартал 2011 р.

Аналіз наведених статистичних даних (матеріали Донецької облдержадміністрації) свідчить, що більшість вугільних підприємств, які знаходяться в підпорядкуванні галузевого міністерства, переживають кризові часи, оскільки держава не має фінансових можливостей для їх достатньої для розвитку підтримки. Шахти недержавної форми власності використовують модель самофінансування, диверсифікацію й стабільно працюють у складних ринкових умовах.

Наприклад, ОП "Шахта імені О. Ф. Засядька" - диверсифіковане орендне підприємство, одне з найбільших підприємств вугільної галузі України. Шахта перша в Україні організувала видобування шахтного газу, що містить метан. Це дозволило одержати додаткову електричну та теплову енергію, паливо для автомобільного транспорту, а також створити когенераційну електростанцію [4].

Крім того, було створено дочірнє підприємство "Агрофірма "Шахтар". Різні напрямки діяльності: видобуток вугілля та газу, сільське господарство, торгівля - сприяють підвищенню фінансової стабільності та розвитку підприємства.

Зараз у багатьох країнах світу функціонують крупні корпоративні структури. У їх основі лежить принцип об'єднання - власності, ресурсів, сфер діяльності. Конкретні форми господарських об'єднань різноманітні й залежать від національної специфіки (рис. 3).

Рис. 3. Види корпоративних організацій.

Найбільш поширені вертикально-інтегровані об'єднання - це концерни. Вони не однотипні й відрізняються за ступенем самостійності підприємств, які входять до нього. Наприклад, якщо американські концерни засновано на повному володінні філіями, то західноєвропейські та японські складаються з формально незалежних підприємств, керованих головною компанією - власником контрольного пакету їхніх акцій (холдинг).

Усередині об'єднання стосунки (навіть при великому ступені децентралізації) регулюються адміністративними правилами та рішеннями керівництва. Ступінь контролю головною компанією над філіями залежить від частки її участі в капіталі й прийнятого в країні законодавства.

Сильними сторонами вертикальної інтеграції є стабільність господарських зв'язків, "зв'язана" диверсифікація, гарантія постачання, контроль над ресурсами, прискорення обігу капіталу та окупності витрат, доступ до інноваційних технологій.

Інша форма об'єднань виникає при незв'язаній диверсифікації в межах єдиної юридичної особи. Це диверсифікована корпорація або фірма-конгломерат. Міра самостійності бізнес-єдиниць у процесі об'єднання може бути різною. Вони можуть набути статусу юридичної особи, тобто дочірньої фірми, і тоді виникає потреба у створенні фінансового холдингу для ефективного управління.

На думку зарубіжних та вітчизняних експертів, корпоративний метод консолідації інтересів сьогодні розглядається як найефективніший у ринкових умовах, причому практика демонструє велику різноманітність типів компаній, здатних задовольняти різноманітні інтереси й потреби у формах об'єднань [5, 7].

Корпоративна консолідація має принципові відмінності від прямого злиття. При цьому не тільки сам процес об'єднання стає менш дорогим, але й вигоди від нього можуть одержувати всі учасники. По суті, компанія інтегрує систему акціонерних товариств, фірм, їхніх дочірніх підприємств і філіалів, взаємозв'язаних, по-перше, володінням акціонерних капіталів, а по-друге, відповідними господарськими відносинами, що дозволяє як системі в цілому, так і кожній ланці цієї системи функціонувати з більшою ефективністю.

Створення корпоративних структур у вугільній промисловості доцільне і, перш за все, через переваги крупних структур промисловості, які зводяться до такого [3, 4]:

- подолання обмеженості ринку спеціалізованої продукції й забезпечення швидкого входження в нові сегменти ринку;

- зменшення ризику підприємницької діяльності за рахунок розширення й перерозподілу джерел формування прибутку;

- компенсації збитків у період структурних змін, реорганізацій і кон'юнктурних коливань;

- можливість гнучкого маневрування інвестиціями й одержуваними дотаційними ресурсами.

Вітчизняний досвід і світова практика свідчать, що більшого ефекту досягають ті корпоративні структури, які об'єднують підприємства не за територіальною ознакою, а за рівнем технологічної зв'язаності й використовують на взаємовигідних засадах процес промислової та фінансової інтеграції. Такий процес знаходить утілення у створенні організаційно-господарських корпорацій, що об'єднують підприємства як вугільної промисловості, так і суміжних із нею галузей. Такі комплекси мають усі технологічні ланки на шляху від видобутку вугілля до отримання кінцевих продуктів у вигляді електричної й теплової енергії, коксу, металу, син-

тетичного моторного палива й ін. Вони отримують значний економічний ефект.

Тому одним із варіантів моделі перспективного розвитку вугільної промисловості може бути створення вертикально-інтегрованих структур. На сьогодні в Донецькій області вже працюють такі підприємства.

Донецька паливно-енергетична компанія (ДПЕК) - найбільша приватна вертикально-інтегрована енергетична компанія України. Синергія вугледобувних, енергогенеруючих і дистрибуційних підприємств, упровадження передових технологій, професійний менеджмент, зважена соціальна політика дозволяють ДПЕК зберігати лідируючі позиції на паливно-енергетичному ринку України.

Перехід до вертикально-інтеграційної моделі почався ще в 2005 році, коли на базі асоціації ДПЕК була створена керівна компанія - Корпорація "ДПЕК". Згодом був створений Корпоративний центр (ТОВ "ДПЕК"), що відповідає за фінансові й виробничі результати. На всіх підприємствах ДПЕК були впроваджені єдині управлінські процеси. Це дозволило налагодити ефективну роботу між усіма структурними підрозділами підприємств компанії.

Вертикальна інтеграція - одна з головних конкурентних переваг компанії на ринку. Стратегія розвитку ДПЕК передбачає збереження збалансованого ланцюжка "вугілля - електроенергія - дистрибуція".

Основними напрямками діяльності є видобуток корисних копалин (вугілля), його збагачення й продаж, генерація електроенергії, продаж і її постачання.

Виробничі потужності сегмента вуглевидобування ДПЕК представлено трьома найбільшими підприємствами галузі - ПАТ "ДПЕК Павлоградвугілля" (10 шахт), ТОВ "ДПЕК Добропільвугілля" (п'ять шахт) і ПАТ "ДТЕК Шахта Комсомолець Донбасу". У сегмент збагачення входить п'ять збагачувальних фабрик.

Підприємства сегмента видобутку й збагачення вугілля компанії характеризуються високою ефективністю виробничих процесів. Порівняно з іншими підприємствами галузі, вони демонструють вищу продуктивність праці при низькій собівартості видобутку та збагачення [8].

Група "Метінвест" об'єднує підприємства трьох галузей гірничо-металургійного комплексу: видобуток вугілля й виробництво коксу, видобуток і виробництво залізорудної сировини, виробництво сталі й металопродукції. Окрім виробничих підприємств, до Групи входять компанії, що здійснюють збутову діяльність, а також логістичну та транспортну підтримку бізнесу.

Основними структурними одиницями є такі дивізіони: вугілля й коксу, гірничорудний, сталі й прокату. Видобуток коксівного вугілля та виробництво коксу є невід'ємною частиною технологічного процесу виробництва сталі. У масштабах України "Метінвест" забезпечив видобуток 20,7 % усього коксівного вугілля, а частка виробленого коксу на підприємствах Групи складала більше 27 % [9].

Об'єднання підприємств у рамках єдиної Групи дозволяє реалізувати міжгалузеві синергії і значно підвищити їх ефективність роботи [9].

Висновки

1. У Донецькій області працюють підприємства, що є об'єднаннями декількох шахт (ДП), а також самостійні. Аналіз основних економічних показників свідчить, що підприємства недержавної форми власності мають кращі результати, а отже, і перспективи розвитку.

2. В області утворилися великі корпоративні струк-

тури, які використовують принцип синергізму, зв'язаної й незв'язаної диверсифікації. Вхідження вугільних підприємств у такі організації дозволяє продовжувати й нарощувати видобуток власного вугілля, зберігати кадровий та інтелектуальний потенціал гірничої науки і практики.

3. Огляд досвіду роботи корпорацій ДТЕК і "Метінвест" показав, що об'єднання вугільних, гірничих та енергетичних за технологічним ланцюгом "видобування - переробка - електрогенерація - продаж електроенергії" може принести значний економічний ефект і стати одним із варіантів розвитку вугільної галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление / Д. Аакер. - СПб. : Питер, 2003. - 544 с.
2. Амоша А. И. Комплексное освоение угольных месторож-

дений Донецкой области / А. И. Амоша, В. И. Логвиненко, В. Г. Гринев. - Донецк : ИЭП НАНУ, 2007. - 216 с.

3. Булат А. Ф. Диверсифікація діяльності шахт у напрямку реструктуризації вугільної галузі / А. Ф. Булат, В. Г. Перепелиця, І. Ф. Чемерис // Уголь України. - 2001. - № 1. - С. 5-7.

4. Булат А. Ф. Перспективы создания энергетических комплексов на базе угледобывающих предприятий / А. Ф. Булат, И. Ф. Чемерис // Уголь Украины. - 2008. - № 2. - С. 3-6.

5. Герчикова И. Н. Менеджмент / И. Н. Герчикова. - М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2005. - 483 с.

6. Гительман Л. Д. Преобразующий менеджмент / Л. Д. Гительман. - М. : Дело, 2008. - 498 с.

7. Томпсон А. Стратегический менеджмент / А. Томпсон, А. Стрикленд. - М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2007. - 576 с.

8. Годовой отчет ДТЕК 2009 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.dtek.com/ru/home>.

9. Метінвест - міжнародна вертикально інтегрована компанія [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.metinvestholding.com/ru>.

I. Sapyts'ka

CORPORATE STRUCTURES AS A BASIS OF DEVELOPMENT OF THE COAL ENTERPRISES

In clause the condition of collieries of the state and not state pattern of ownership is characterized. Results of the retrospective analysis of organizational structures in the coal industry are presented.

The review of an operational experience of large corporations which contain the coal enterprises is lead. It is offered, as one of variants, uses of corporate structures on the basis of a technological chain for "survival" and development of mines of Donetsk area.

Key words: corporate structures, mines, parameters, vertical integration, diversification

© I. Сапицька

Надійшла до редакції 26.04.2011

УДК 338.46

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ КРАЇН СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

ВІКТОРІЯ ТРОХИМЕНКО,

аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті досліджено сучасний стан та проблеми розвитку банківських систем країн Співдружності Незалежних Держав за умов глобалізації світової економіки. Висвітлено сучасні тенденції розвитку українсько-російського банківського партнерства, зокрема масштаби експансії та особливості поведінки російських банків на ринку банківських послуг України.

Ключові слова: глобалізація, регіоналізація, ринок банківських послуг, банківська система, іноземний банківський капітал.

Постановка проблеми. Аналіз провідних тенденцій розвитку сучасної світогосподарської системи засвідчує, що своєрідною реакцією на виклики глобалізації й водночас однією з її рушійних сил, починаючи з ХХ ст., є регіоналізація світової економіки.

При цьому зміст регіональної фінансової інтеграції проявляється у створенні спільного фінансового ринку в межах певної групи держав та забезпеченні вільно-

го руху капіталу й фінансових послуг між цими країнами [1]. Зокрема, сучасні вчені визначають регіональну інтеграцію як процес формування міждержавних утворень різного типу, насамперед регіональних торговельних угод щодо преференційної й вільної торгівлі та митних союзів [5, с. 137]. При цьому передумовами ефективною фінансовою інтеграції є порівнянність рівнів ринкового розвитку країн, що беруть участь у цьому

№ 4 (111) травень-червень 2011 р.